

Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2017

Per Bles
Christoph Meng

ROA Fact Sheet

ROA-F-2018/11

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt | ROA
Research Centre For Education and the Labour Market | ROA

1. Inleiding

Jaarlijks worden in Nederland grootschalige onderzoeken verricht onder gediplomeerden van het middelbaar onderwijs (VMBO, HAVO, VWO en MBO)¹, het hoger beroepsonderwijs (HBO)² en tweejaarlijks vindt een onderzoek onder de afgestudeerden van Masteropleidingen van de universiteiten plaats³ (Nationale Alumni Enquête, NAE⁴). Deze factsheet presenteert in het kort enkele kernresultaten van de metingen die eind 2017 zijn gehouden onder de gediplomeerden en afgestudeerden van het schooljaar 2015-2016, dat wil zeggen ongeveer anderhalf jaar na het voltooien van de opleiding.⁵ De totale respons varieerde van 18% voor WO tot 49% voor VWO.

Als het gaat om de voorbereiding op de arbeidsmarkt en het succes op de arbeidsmarkt hebben de resultaten in deze factsheet betrekking op gediplomeerden uit mbo-bol, mbo-bbl, hbo (alleen afgestudeerden van voltijdopleidingen) en wo (alleen afgestudeerden van masteropleidingen). Binnen het mbo wordt er nog onderscheid gemaakt tussen enerzijds de twee verschillende leerwegen (bol en bbl) en anderzijds binnen een leerweg tussen de 4 niveaus. Met betrekking tot de doorstroom in het onderwijs en de tevredenheid met de gevolgde opleiding bepreken wij tevens uitkomsten voor vmbo- en havo/vwo-gediplomeerden. De data in deze factsheet worden weergegeven per opleidingsniveau, maar in de bijlage wordt ook nog een overzicht gegeven van de cijfers per opleidingsniveau

- 1 Het onderzoek onder de gediplomeerden van het middelbaar onderwijs wordt sinds 2016 door het CBS in samenwerking met het ROA uitgevoerd in opdracht van het ministerie van OCW.
- 2 Het onderzoek onder de afgestudeerden van het hbo wordt door ROA in samenwerking met DESAN Research Solutions in opdracht van de hogescholen uitgevoerd.
- 3 Het onderzoek onder de afgestudeerden van mastersopleidingen aan universiteiten wordt door DESAN in opdracht van de VSNU uitgevoerd. We danken de VSNU voor het beschikbaar stellen van de resultaten hiervan.
- 4 De resultaten afkomstig van de NAE zijn wegens kleine verschillen in de vragenlijst niet altijd een op een vergelijkbaar met de resultaten van de andere monitoren. Daarnaast geldt dat door het tweejaarlijkse karakter van de NAE geen vergelijking met de situatie in 2016 mogelijk is.
- 5 Deze factsheet is tot stand gekomen als onderdeel van het Project Onderwijs-Arbeidsmarkt (POA; <http://roa.sbe.maastrichtuniversity.nl/?portfolio=poa-project-onderwijs-arbeidsmarkt-2>), mede dankzij financiering van NRO (dossiernummer 405-17-900), UWV, S-BB en Randstad.

gedifferentieerd naar studierichting. De kerngegevens uit de enquêtes zijn tevens verwerkt in het online beschikbare SchoolverlatersInformatieSysteem (SIS; <http://roastatistics.maastrichtuniversity.nl/>).

2. Voorbereiding op de arbeidsmarkt

Middelbare- en hogere beroepsopleidingen evenals masteropleidingen van universiteiten dienen jongeren voor te bereiden op een positie op de arbeidsmarkt.⁶ Daarnaast dienen opleidingen ook een basis te bieden voor het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden, zowel in de loopbaan als in eventueel vervolgonderwijs. In Tabel 1 staat het percentage gediplomeerden dat van mening is dat de gevolgde opleiding een (heel) goede basis bood om te starten op de arbeidsmarkt en het percentage gediplomeerden dat van mening is dat de gevolgde opleiding een (heel) goede basis bood om zich verder te ontwikkelen.

Van de mbo-gediplomeerden vindt in totaal 59% de opleiding een goede basis om hun vaardigheden en kennis verder te ontwikkelen, tegenover 52% die de opleiding een goede basis voor een start op de arbeidsmarkt vindt. Binnen het mbo zijn de gediplomeerden van de mbo-bbl opleidingen gemiddeld duidelijk tevredener wat de basis om te starten op de arbeidsmarkt betreft (65% is van mening dat deze goed was) dan de gediplomeerden van mbo-bol opleidingen (47%). Aangezien een mbo-bbl opleiding veel meer werkuren bevat dan een mbo-bol opleiding, is het zeer verklaarbaar dat gediplomeerden van een mbo-bbl opleiding zich beter voorbereid voelen op de arbeidsmarkt. Mbo-bbl opleidingen scoren echter ook hoger op de basis voor het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden (65%) dan mbo-bol opleidingen (56%). Binnen het mbo-bol en het mbo-bbl geldt verder dat in de regel met toenemend diplomaniveau de tevredenheid op beide indicatoren stijgt.

Van de hbo afgestudeerden vind 68% de opleiding een goede basis om hun vaardigheden en kennis verder te ontwikkelen, tegenover 57% die de opleiding een goede basis voor een start op de arbeidsmarkt vindt. De afgestudeerden van masteropleidingen in het wo zijn de meest tevreden groep wat de basis voor het verder

- 6 Uitzondering zijn daarbij de mbo niveau 1 opleidingen die formeel gezien geen startkwalificatie bieden.

ontwikkelen van vaardigheden betreft. Van hen is 73% van mening dat de opleiding in sterke (of zelfs zeer sterke) mate een goede basis bood. Wat de basis om te starten op de arbeidsmarkt betreft zien we echter dat 'slechts' de helft (52%) van mening is dat de opleiding in sterke (of zeer sterke) mate een goede basis bood.

TABEL 1.

Opleiding als voorbereiding op de arbeidsmarkt en het verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden (%)

	Starten op de arbeidsmarkt (Heel) goede basis (%)	Verder ontwikkelen kennis en vaardigheden (Heel) goede basis (%)
MBO-BOL 1	38	51
MBO-BOL 2	42	52
MBO-BOL 3	49	56
MBO-BOL 4	50	58
MBO-BBL 1	58	61
MBO-BBL 2	60	63
MBO-BBL 3	68	68
MBO-BBL 4	69	65
HBO	57	68
WO	52	73

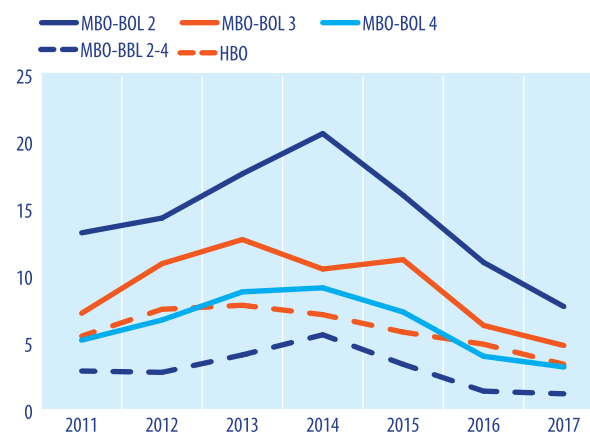
Noot: De vraagstelling wijkt marginaal af tussen de verschillende opleidingstypes.

3. Succes op de arbeidsmarkt

Bij de intrede op de arbeidsmarkt, hangt het rendement van een opleiding, in economische termen, af van verschillende factoren. Daarom is de arbeidsmarktintrede van gediplomeerden van het mbo en afgestudeerden van het hoger onderwijs op verschillende indicatoren onderzocht.

FIGUUR 1.

Werkloosheid (%): 2011-2017

Figuur 1 laat de werkloosheid op enquêtemoment voor de metingen 2011-2017 zien voor mbo niveau 2-4 en voor het hbo.⁷ Hierbij wordt binnen het mbo-bbl geen verder onderscheid naar niveau gemaakt aangezien binnen deze leerweg de werkloosheidscijfers slechts marginaal verschillen. Voor alle onderscheiden opleidingsniveaus geldt dat sinds 2014 de verder aantrekkelijke arbeidsmarkt tot een dalende trend in het werkloosheidspercentage heeft geleid. Het werkloosheidspercentage onder de mbo-bbl niveau 2 gediplomeerden meer dan halveerde zich bijvoorbeeld tussen 2014 (20,7%) en 2017 (7,8%) en ook de werkloosheid onder de afgestudeerden van hbo-voltydopleidingen laat tussen 2013 (7,9%) en 2017 (3,5%) een sterke daling zien. Figuur 2 laat in meer detail de situatie in 2017 zien. Het hoogste aandeel werklozen zien we bij het mbo-niveau 1 met 14,5% onder de gediplomeerden het MBO-BOL en 9,4% onder de gediplomeerde van het mbo-bbl. Minder dan 2% werkloosheid kennen de gediplomeerden van de mbo-bbl niveaus 2 tot en met 4. De kans op werk is daarmee aanzienlijke hoger op alle niveaus voor de gediplomeerden van het mbo-bbl dan de gediplomeerden van het mbo-bol. Dit hangt samen met de opzet van het bbl-onderwijs: de jongeren in het mbo-bbl zijn al tijdens de opleiding bij een werkgever werkzaam en krijgen vaak de mogelijkheid na afloop van de opleiding bij deze werkgever te blijven. Onder de afgestudeerden van het hbo ligt de

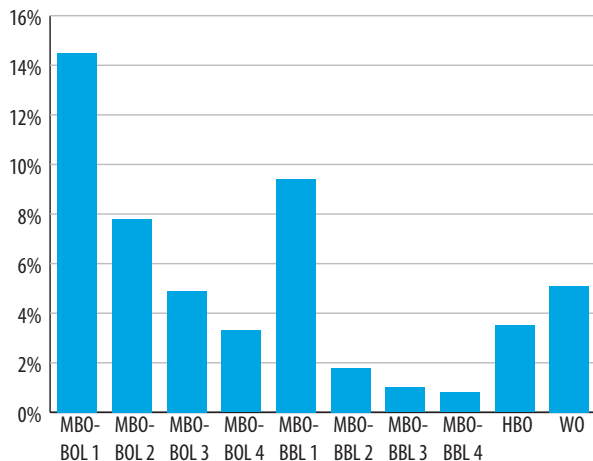
⁷ Trendcijfers op basis van de NAE worden niet gepresenteerd in verband met verschillen in de metingen in de onderzochte periode.

Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2017

werkloosheid op 3,5% en onder de afgestudeerden van masteropleidingen aan universiteiten op 5,1%.

FIGUUR 2.

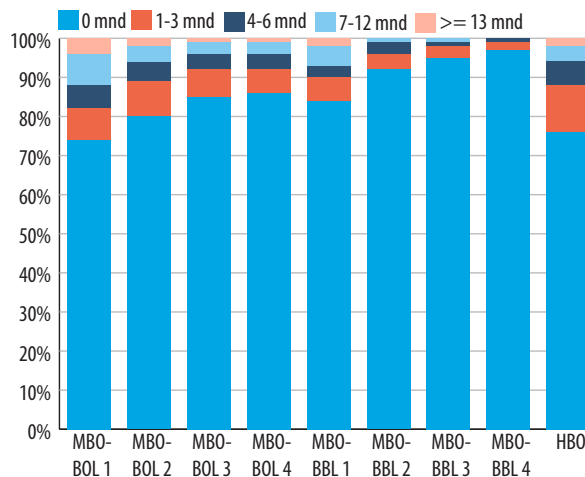
Werkloosheid op enquêtemoment (%)

Het werkloosheidspercentage op het enquêtemoment zegt echter niet alles over hoe soepel de intrede op de arbeidsmarkt verlopen is. Daarom zijn in Figuur 3 cijfers met betrekking tot de zoekduur naar de eerste baan opgenomen. Door een duidelijk verschil in de vraagstelling in de NAE worden daarbij geen cijfers voor de afgestudeerden van de masteropleidingen aan universiteiten gepresenteerd.

FIGUUR 3.

Intredewerkloosheid (%)

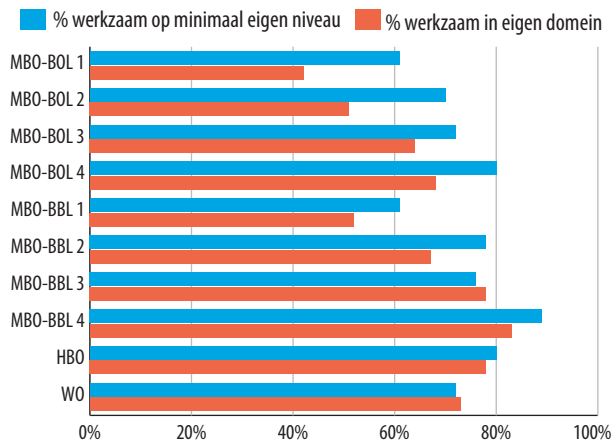
Op alle onderscheiden opleidingsniveaus geldt dat een duidelijke meerderheid de eerste baan zonder enige zoekduur heeft gevonden en dat minimaal 82% (mbo-bol niveau 1) de eerste baan binnen drie maanden na behalen van het diploma vond. Binnen het mbo is verder zichtbaar dat, vergelijkbaar met de situatie op moment van enquête, het arbeidsmarktintrede eenvoudiger lijkt te verlopen voor de gediplomeerden van het mbo-bbl en binnen een bepaalde leerweg met toenemend diplom niveau.

Van de hbo'ers vindt weliswaar een relatief kleiner aandeel de eerste baan zonder zoekduur (75% meldt een zoekduur van 0 maanden) maar ook hier is 88% binnen drie maanden na behalen van diploma aan het werk begonnen.

Het succes van de start van de arbeidsloopbaan van gediplomeerden wordt deels bepaald door de mate van aansluiting tussen de huidige functie en de gevolgde opleiding. Over het algemeen zal de aansluiting beter zijn als de functie met betrekking tot inhoud en niveau dicht bij de gevolgde opleiding ligt. De tijdens de studie aangeleerde kennis en vaardigheden komen in dat geval beter tot hun recht in beroepen die gediplomeerden en afgestudeerden uitvoeren. Om deze aansluiting te kunnen beoordelen presenteert Figuur 4 de match tussen de opleiding en de huidige functie wat het niveau en de richting betreft.

FIGUUR 4.

Aansluiting werk op afgeronde opleiding

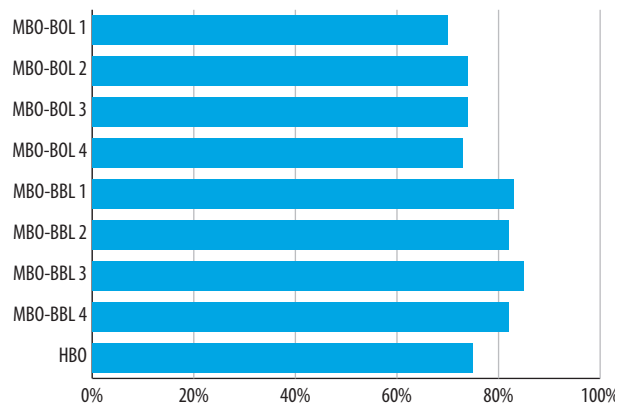
Onder de afgestudeerden van het mbo heeft 76% een baan op minimaal het eigen opleidingsniveau, waarbij bbl-ge diplomaerden vaker een baan op minstens het eigen niveau heeft (79%) dan bol-ge diplomaerden (75%). Met uitzondering van het laagste niveau van het mbo ligt dit cijfer daarbij bij alle onderscheiden niveaus en binnen beide leerwegen bij minimaal 70%. Bij het hbo heeft gemiddeld 80% een baan op minstens het eigen niveau en onder de afgestudeerden van masteropleidingen aan universiteiten is het 72%. Naast het niveau van de functie is ook de richting van de functie van belang om iets te kunnen zeggen over de kwaliteit van de baan. Van de mbo-bol ge diplomaerden is 63% werkzaam binnen het eigen domein en geldt dit gemiddeld voor 74% van de mbo-bbl ge diplomaerden. Met 83% scoort het mbo-bbl niveau 4 daarbij het hoogst en ook hoger dan het hoger onderwijs. Van de hbo-ers heeft 78% een functie die qua richting goed past bij de gevolgde opleiding en onder de afgestudeerden van de masteropleidingen aan universiteiten is dit 73%. Tot slot kan op basis van trendanalyses vastgesteld worden dat, wat betreft zowel de aansluiting qua niveau als de aansluiting qua richting, het verder aantrekken van de arbeidsmarkt op alle niveaus in principe tot een lichte verbetering heeft geleid.

Als aanvulling op deze indicatoren is aan de ge diplomaerden van het mbo en de afgestudeerde van het hbo gevraagd hoe tevreden ze zelf zijn over de aansluiting tussen hun functie en de door hun gevolgde opleiding.

Overwegend kan gesteld worden dat mbo-bbl ge diplomaerden tevredener zijn dan mbo-bol ge diplomaerden. Bij het mbo-bbl vindt gemiddeld 84% van de ge diplomaerden de aansluiting voldoende tot goed, en bij het mbo-bol 73%. Afgestudeerden van het hbo zitten hierbij tussenin: 75% beoordeelt de aansluiting voldoende of goed.

FIGUUR 5.

Aansluiting gevolgde opleiding en huidige functie (% voldoende/goed)

Een andere indicator voor de kwaliteit van het werk en de transitie tussen onderwijs en arbeidsmarkt is de beloning die werkzame schoolverlaters ontvangen. In Tabel 2 wordt per opleidingsniveau het gemiddelde bruto uurloon weergegeven. Het uurloon biedt een eerlijkere vergelijking dan het maandloon, omdat verschillen in het maandloon ook veroorzaakt kunnen worden door het aantal gewerkte uren.⁸

Voor zowel het mbo-bol als het mbo-bbl geldt in de regel dat hoe hoger het behaalde opleidingsniveau is, hoe hoger het uurloon is. Gemiddeld is het uurloon van mbo-bol ge diplomaerden lager (€11,30) dan het uurloon van mbo-bbl ge diplomaerden (€12,90). Bij de ge diplomaerden van bol varieert het bruto uurloon tussen € 9,70 (niveau 1 en 2) en € 11,90 (niveau 4) en bij de ge diplomaerden van bbl tussen € 9,40 (niveau 1) en € 15,35 (niveau 4). De ge diplomaerden van het mbo-bbl niveau 4 verdienen daarmee gemiddeld een

⁸ Met ingang van 2017 wordt het salaris van mbo ge diplomaerden die als werknemer werkzaam zijn niet meer bevestigd maar door het CBS op basis van polis gegevens aan de enquête gekoppeld. Het inkomen van zelfstandigen wordt nog steeds via de enquête bevestigd.

hoger uurloon dan de afgestudeerden van het hbo (€ 14,65). Het gemiddeld hoogste uurloon vermelden de afgestudeerden van masteropleidingen aan universiteiten met € 16,50.

TABEL 2.

Gemiddelde bruto uurloon (€)

	uurloon
MBO-BOL 1	9,70
MBO-BOL 2	9,70
MBO-BOL 3	11,60
MBO-BOL 4	11,90
MBO-BBL 1	9,40
MBO-BBL 2	10,65
MBO-BBL 3	13,70
MBO-BBL 4	15,35
HBO	14,65
WO	16,50

Uurloon afgerond op 5 eurocent

Tevredenheid met functie

Hoewel alle besproken onderdelen een belangrijke indicator zijn van het succes van de opleiding en de startersfunctie, is de tevredenheid van de schoolverlaters met hun huidige functie misschien nog wel het belangrijkste. Deze tevredenheid wordt gemeten op twee indicatoren, namelijk de algemene tevredenheid met de huidige functie en de tevredenheid met carrièreperspectieven die de functie biedt. In Tabel 3 wordt per opleidingsniveau de tevredenheid met de huidige functie en de tevredenheid met carrièreperspectieven die de functie biedt, weergegeven.

Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat de werkende gediplomeerden en afgestudeerden in grote mate tevreden zijn met hun huidige functie. Tussen de 71% (mbo-bol niveau 1 en hbo) en 81% (mbo-bbl niveau 3) is (zeer) tevreden. Het aandeel dat de carrièreperspectieven (heel) goed vindt is op alle niveaus lager. De afgestudeerden van het hbo en het wo zijn daarbij het meest tevreden: 63% schat deze (heel) goed in. Dit is duidelijk hoger dan onder de werkende gediplomeerden van het mbo. Daar varieert het aandeel dat de carrièreperspectieven (heel) goed vindt tussen de 34% (mbo-bol niveau 1) en 51% (mbo-bbl niveau 3).

TABEL 3.

Tevredenheid met huidige functie en carrièreperspectieven (%)

	Tevreden met functie	Goede carrièreperspectieven
MBO-BOL 1	71	34
MBO-BOL 2	73	41
MBO-BOL 3	76	42
MBO-BOL 4	78	44
MBO-BBL 1	76	36
MBO-BBL 2	78	49
MBO-BBL 3	81	51
MBO-BBL 4	77	50
HBO	71	63
WO	79	63

Noot: De vraagstelling wijkt marginaal af tussen de verschillende opleidingstypes.

4. Doorstroom naar vervolgopleiding

Na het behalen van hun diploma kunnen jongeren er voor kiezen om een vervolg te geven aan hun onderwijsloopbaan in plaats van zich direct aan te bieden op de arbeidsmarkt. In Figuur 6 staat een overzicht van de kwalificerende vervolgotrajecten van de gediplomeerde schoolverlaters uit het onderzoek waarbij we ons hier focussen op de gediplomeerden van het middelbaar onderwijs.

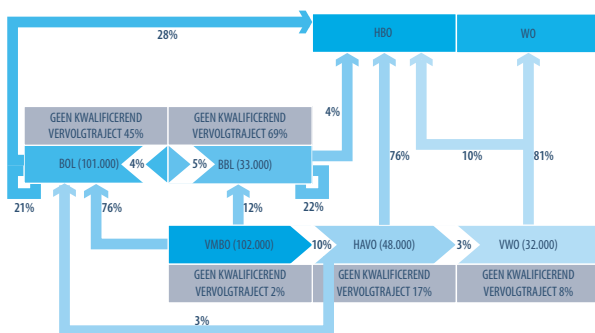
De doorstroom naar het vervolgonderwijs neemt af naarmate het niveau van het behaalde certificaat toeneemt. Het vmbo wordt niet als een startkwalificatie gezien, en dit blijkt ook uit de doorstroom van 98% naar een vervolgonderwijs. De doorstroom is voornamelijk naar een mbo-bol opleiding (76%), en voor een deel naar een mbo-bbl opleiding (12%). Daarnaast stroomt nog een deel (10%) door naar de havo.⁹ Na het behalen van een mbo-bol diploma, gaat nog 55% een opleiding volgen: 28%-punt gaat naar een hbo-opleiding, 21%-punt naar een andere mbo-bol opleiding en 5%-punt naar een mbo-bbl opleiding. Vanuit het mbo-bbl gaan er minder gediplomeerden verder leren dan vanuit het mbo-bol, maar dit is nog steeds 31%. De meeste kiezen voor nog een andere mbo-bbl opleiding

⁹ Doorstroom naar de havo is alleen mogelijk na afronden van de theoretische en de gemengde leerweg in het vmbo. Onder de respondenten van de theoretische leerweg ligt het aandeel dat doorstroomt naar de havo op 21% en onder de respondenten van de gemengde leerweg op 3%.

(22%), maar ook gaat 4% een mbo-bol opleiding volgen en nog eens 4% een hbo-opleiding.

Vanuit de havo gaat 83% direct door met een vervolgopleiding. Verreweg de meeste kiezen een hbo-opleiding als vervolg op hun havo diploma (76%-punt), maar ook nog 3% kiest voor een mbo-bol opleiding en 3% gaat door naar het vwo. Vanuit het vwo gaat 92% direct verder leren na het diploma. Het merendeel kiest voor een wo-opleiding (81%-punt), daarnaast stroomt 10%-punt door naar het hbo. De gediplomeerden van de havo of het vwo die niet gaan verder leren verlaten in de regel slechts tijdelijk het onderwijs, aangezien velen van hen een sabbatical nemen en een jaar gaan reizen of andere plannen hebben voordat ze met hun vervolgopleiding starten.

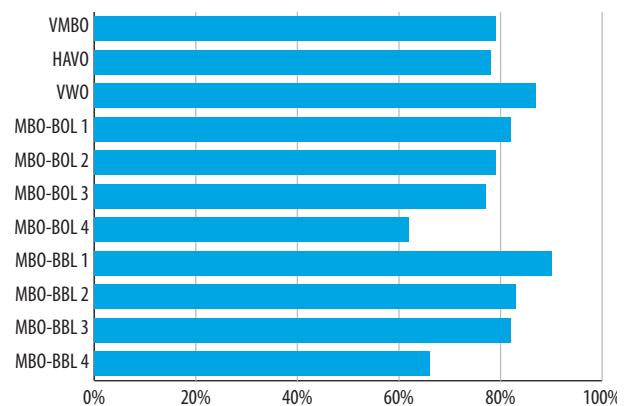
FIGUUR 6.
Kwalificerende vervolgotrajecten na het verlaten studie

Aan de schoolverlaters die doorstromen naar een vervolgopleiding is gevraagd hoe zij de aansluiting beoordelen tussen de voltooide opleiding en de vervolgopleiding. Figuur 7 geeft weer welk deel van de verder lerende gediplomeerde schoolverlaters deze aansluiting redelijk of goed vindt. Op alle onderscheiden niveaus is een (duidelijke) meerderheid van mening dat de aansluiting tussen de eerder gevolgde opleiding en de vervolgopleiding redelijk tot goed is. De gediplomeerden van het vwo beoordelen hun opleidingen daarbij als beste: 87% is tevreden. Onder de gediplomeerden van het mbo ligt dit cijfer met 72% lager. Met uitzondering van mbo niveau 4 opleidingen dat voor alle mbo opleidingsniveaus geldt echter het aandeel dat de aansluiting redelijk tot goed beoordeelt rond de 80% ligt. Onder de gediplomeerden van het mbo niveau 4 ligt dit aandeel duidelijk lager: 62% van de mbo-bol gediplomeerden en 63% van de

mbo-bbl gediplomeerden van dit niveau beoordeelt de aansluiting redelijk tot goed. Deze gediplomeerden stromen in de regel door naar het hbo wat laat zien dat de aansluiting tussen mbo en hbo, vergelijkbaar met eerdere jaren, nog steeds voor ongeveer 1 op de 3 mbo gediplomeerden matig of zelfs slecht verloopt.

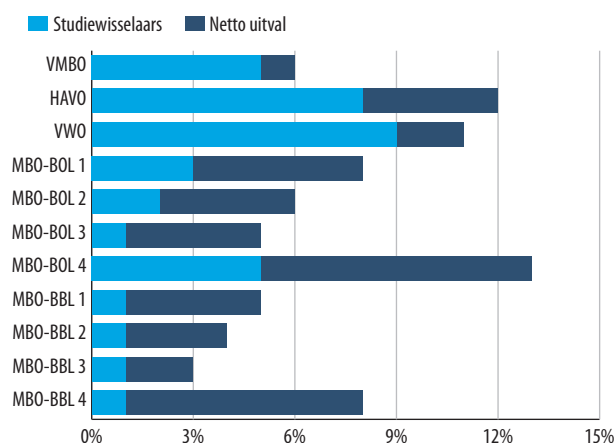
FIGUUR 7.
Subjectieve aansluiting voltooide opleiding en vervolgopleiding (% goed/redelijk)

Om meer inzicht te krijgen in het succes in de vervolgopleiding laat Figuur 8 zien welk deel van de jongeren op moment van enquêtering (ongeveer anderhalf jaar na het behalen van het diploma) de vervolgopleiding (voortijdig) heeft verlaten. Hierbij wordt er een onderscheid gemaakt tussen studiewisselaars (gestopt met de studie maar meteen met een andere begonnen) en netto uitval (verdwenen uit het vervolgonderwijs).

FIGUUR 8.

Netto uitval en studiewisselaars (%)

Onder de gediplomeerden van het voortgezet onderwijs die met een vervolgopleiding zijn gestart, komen binnen de eerste anderhalf jaar de meeste studiewisselaars voor bij de vwo (9%), gevolgd door de gediplomeerden van de havo (8%) en het vmbo-ers (5%). Daarnaast heeft een kleiner deel het onderwijs, ten minste tijdelijk, verlaten: 4% van de havisten die met een vervolgopleiding zijn gestart, 2% van de vwo-ers en 1% van de vmbo-ers.

Onder de gediplomeerden van het mbo is te zien dat er bij de gediplomeerden van het mbo-bol die een vervolgopleiding zijn gaan doen meer studiewisselaars voorkomen dan bij de gediplomeerden van het mbo-bbl die verder zijn gaan leren. Bij de gediplomeerden van het mbo-bol die verder zijn gaan leren wisselt nog 4% van studie, bij het mbo-bbl (nagenoeg) niemand (1%). De netto uitval is bij het mbo-bol ook hoger (6%) dan bij het mbo-bbl (3%). De duidelijk hoogste aandelen binnen het mbo zien we onder de gediplomeerden van mbo-bol niveau 4: 5% van de mbo-bol niveau 4 gediplomeerden die met een vervolgopleiding starten wisselt van opleidingen en nog eens 8% verlaat het onderwijs zonder de vervolgopleiding af te ronden. Dat de cijfers voor mbo-bol niveau 4 relatief hoog liggen is daarbij niet verrassend, gezien zij met hun mbo diploma al een stevige basis voor het arbeidsmarktintrede gelegd hebben en eventueel eerder geneigd zijn bij een goed aanbod vanuit de arbeidsmarkt vroegtijdig met de vervolgopleiding te stoppen.

5. Tevredenheid opleiding

Als samenvattend oordeel is de gediplomeerden gevraagd of ze achteraf gezien opnieuw voor dezelfde opleiding zouden kiezen (zie Tabel 4). Op alle niveaus zou minimaal 71% van de gediplomeerde schoolverlaters dezelfde opleiding weer opnieuw kiezen. Dit percentage laat zien dat de overgrote meerderheid van de respondenten nog steeds achter de door hun gemaakte studiekeuze staan.

Binnen het mbo zijn gediplomeerden van het mbo-bbl relatief vaker tevreden met hun opleiding dan gediplomeerden van het mbo-bol. Over alle niveaus samengenomen zou 85% van alle mbo-bbl gediplomeerden dezelfde opleiding opnieuw kiezen, tegenover 77% van alle mbo-bol gediplomeerden. Binnen het mbo zijn de gediplomeerden van de hogere niveaus achteraf gezien vaker tevreden over hun keuze dan gediplomeerden van de lagere niveaus. Op niveau 4 is 80% (mbo-bol) en 85% (mbo-bbl) tevreden, op niveau 1 nog 72% (mbo-bol) en 80% (mbo-bbl). Vervolgens zijn afgestudeerden van het hbo en het wo ook tevreden over hun opleidingskeuze: onder de afgestudeerden van het hbo zou 79% wederom dezelfde opleiding kiezen en onder de afgestudeerden van het wo is dit 83%.

TABEL 4.
Tevredenheid achteraf (%)

	Opleidingskeuze	
	Dezelfde opleiding	Andere opleiding
VMBO	89	11
MBO-BOL 1	72	28
MBO-BOL 2	71	29
MBO-BOL 3	76	24
MBO-BOL 4	80	20
MBO-BBL 1	80	20
MBO-BBL 2	84	16
MBO-BBL 3	86	14
MBO-BBL 4	85	15
HBO	79	21
WO	83	17

Algemeen	Opleiding goede basis om te starten op arbeidsmarkt (%)	Opleiding goede basis voor verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden (%)	Opleiding achteraf opnieuw kiezen (%)
VMBO	-	59	89
VMBO theoretische leerweg	-	60	90
VMBO landbouw	-	54	90
VMBO techniek	-	64	85
VMBO economie	-	59	87
VMBO gezondheidszorg	-	59	89
VMBO intersectoraal	-	51	87
MBO	52	59	79
BOL	47	56	77
BOL 1	38	51	72
BOL 2	42	54	71
BOL 2 landbouw	39	53	72
BOL 2 techniek	44	56	73
BOL 2 economie	42	52	70
BOL 2 gezondheidszorg	40	55	71
BOL 3	49	56	76
BOL 3 landbouw	42	53	77
BOL 3 techniek	51	56	76
BOL 3 economie	42	53	71
BOL 3 gezondheidszorg	62	63	80
BOL 3 gedrag en maatschappij	44	55	78
BOL 4	50	58	80
BOL 4 landbouw	51	55	77
BOL 4 techniek	56	61	82
BOL 4 economie	42	56	77
BOL 4 gezondheidszorg	58	61	83
BOL 4 gedrag en maatschappij	45	55	78
BBL	65	65	85
BBL 1	58	61	80
BBL 2	60	63	84
BBL 2 landbouw	51	61	81
BBL 2 techniek	62	65	88
BBL 2 economie	57	60	77
BBL 2 gezondheidszorg	56	57	75

Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2017

Algemeen	Opleiding goede basis om te starten op arbeidsmarkt (%)	Opleiding goede basis voor verder ontwikkelen van kennis en vaardigheden (%)	Opleiding achteraf opnieuw kiezen (%)
	BBL 3	68	68
BBL 3 landbouw	65	69	85
BBL 3 techniek	71	70	90
BBL 3 economie	54	56	79
BBL 3 gezondheidszorg	79	78	86
BBL 3 gedrag en maatschappij	59	57	80
BBL 4	69	65	85
BBL 4 landbouw	58	54	74
BBL 4 techniek	75	68	91
BBL 4 economie	58	57	78
BBL 4 gezondheidszorg	74	70	86
BBL 4 gedrag en maatschappij	68	67	86
HBO	57	68	79
HBO landbouw	61	74	79
HBO techniek	65	72	85
HBO economie	56	64	72
HBO gezondheidszorg	63	73	84
HBO gedrag en maatschappij	53	67	78
HBO onderwijs	67	63	87
HBO taal en cultuur	34	72	82
WO	52	73	83
WO landbouw	49	76	78
WO techniek	70	83	84
WO economie	64	75	83
WO gezondheidszorg	68	79	89
WO gedrag & maatschappij	35	65	82
WO onderwijs	64	59	89
WO taal en cultuur	24	65	78
WO natuur	60	78	85
WO recht	52	74	85

Vervolgopleiding	Aansluiting redelijk/goed (%)	Netto uitval in vervolgoeding (%)	Studiewisselaar in vervolgoeding (%)
HAVO/VWO	82	3	9
HAVO	78	4	8
VWO	87	2	9
VMBO	79	1	5
VMBO theoretische leerweg	79	1	5
VMBO landbouw	76	3	3
VMBO techniek	79	1	1
VMBO economie	81	2	6
VMBO gezondheidszorg	76	3	5
VMBO intersectoraal	81	1	4
MBO	72	6	3
BOL	71	6	4
BOL 1	83	5	3
BOL 2	80	4	2
BOL 2 landbouw	70	4	3
BOL 2 techniek	84	2	3
BOL 2 economie	78	5	2
BOL 2 gezondheidszorg	80	5	2
BOL 3	77	4	1
BOL 3 landbouw	81	8	1
BOL 3 techniek	74	5	0
BOL 3 economie	75	4	2
BOL 3 gezondheidszorg	79	3	1
BOL 3 gedrag en maatschappij	81	3	0
BOL 4	62	8	5
BOL 4 landbouw	54	8	5
BOL 4 techniek	64	8	4
BOL 4 economie	60	8	7
BOL 4 gezondheidszorg	66	8	4
BOL 4 gedrag en maatschappij	61	8	4
BBL	80	3	1
BBL 1	90	4	1
BBL 2	83	3	1
BBL 3	81	2	1
BBL 4	63	7	1

Schoolverlaters tussen onderwijs en arbeidsmarkt 2017

Vervolgopleiding	Aansluiting redelijk/goed (%)	Netto uitval in vervolgopleiding (%)	Studiewisselaar in vervolgopleiding (%)
HBO	75	5	1
HBO landbouw	80	5	0
HBO techniek	70	6	1
HBO economie	73	5	1
HBO gezondheidszorg	80	4	0
HBO gedrag en maatschappij	74	6	1
HBO onderwijs	81	5	0
HBO taal en cultuur	X	8	2
Totaal	78	3	5

X = geen data beschikbaar

Arbeidsmarkt	Minimaal op eigen niveau (%)	Eigen/verwante richting (%)	Aansluiting voldoende/goed (%)	Werkloos (%)	Intredewerkloosheid > 3 mnd, (%)	Bruto uurloon (euro)
MBO	76	67	77	4	7	11,90
BOL	75	63	73	5	9	11,30
BOL 1	61	42	70	15	18	9,70
BOL 2	70	51	74	8	11	9,70
BOL 2 landbouw	64	38	67	6	10	10,00
BOL 2 techniek	75	59	73	7	11	9,25
BOL 2 economie	66	48	75	8	11	9,30
BOL 2 gezondheidszorg	70	52	74	9	12	10,65
BOL 3	72	64	73	5	8	11,60
BOL 3 landbouw	62	52	65	7	11	9,15
BOL 3 techniek	72	69	71	7	8	11,65
BOL 3 economie	60	47	65	8	12	9,70
BOL 3 gezondheidszorg	81	74	82	1	4	12,65
BOL 3 gedrag en maatschappij	82	78	77	4	9	13,65
BOL 4	80	68	72	3	7	11,90
BOL 4 landbouw	74	63	73	3	8	10,25
BOL 4 techniek	80	72	72	4	8	11,70
BOL 4 economie	75	55	68	4	8	10,35
BOL 4 gezondheidszorg	88	79	80	2	4	14,20
BOL 4 gedrag en maatschappij	81	72	70	3	7	12,55
BBL	79	74	84	2	3	12,90
BBL 1	61	52	83	9	10	9,40
BBL 2	78	67	82	2	4	10,65
BBL 2 landbouw	78	58	78	6	8	10,45
BBL 2 techniek	80	72	83	1	2	11,20
BBL 2 economie	73	55	82	3	8	9,40
BBL 2 gezondheidszorg	84	70	79	5	7	10,00
BBL 3	76	78	86	1	1	13,70
BBL 3 landbouw	73	75	83	1	0	10,95
BBL 3 techniek	74	85	86	1	1	14,10
BBL 3 economie	65	61	78	2	3	11,05
BBL 3 gezondheidszorg	88	85	93	1	0	15,85
BBL 3 gedrag en maatschappij	90	85	80	1	2	15,90
BBL 4	89	83	82	1	2	15,35
BBL 4 landbouw	92	82	81	3	1	14,85
BBL 4 techniek	85	88	84	0	0	15,50
BBL 4 economie	81	66	76	1	3	12,25
BBL 4 gezondheidszorg	96	90	84	1	1	17,20
BBL 4 gedrag en maatschappij	94	90	85	1	5	16,35

Arbeidsmarkt

	Minimaal op eigen niveau (%)	Eigen/verwante richting (%)	Aansluiting voldoende/goed (%)	Werkloos (%)	Intredewerkloosheid > 3 mnd, (%)	Bruto uurloon (euro)
HBO	80	78	75	4	12	14,65
HBO landbouw	79	75	73	5	16	14,45
HBO techniek	86	83	77	4	14	15,35
HBO economie	84	67	69	5	13	14,20
HBO gezondheidszorg	85	90	85	2	9	16,20
HBO gedrag en maatschappij	62	83	75	3	15	14,70
HBO onderwijs	92	90	87	1	6	15,00
HBO taal en cultuur	65	66	72	4	14	11,65
WO	72	73	X	5	X	16,80
WO landbouw	71	75	X	8	X	14,10
WO techniek	79	81	X	3	X	16,95
WO economie	69	70	X	3	X	17,80
WO gezondheidszorg	90	88	X	4	X	19,70
WO gedrag & maatschappij	64	68	X	6	X	16,00
WO onderwijs	88	91	X	5	X	19,15
WO taal en cultuur	54	54	X	8	X	14,45
WO natuur	76	79	X	4	X	16,20
WO recht	78	74	X	8	X	16,15

X = geen data beschikbaar

Colofon

© Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
Niets uit deze uitgave mag op enige manier worden
verveelvoudigd zonder voorafgaande schriftelijke
toestemming van de directeur van het ROA.

Deze factsheet maakt onderdeel uit van het NRO project 'Project
Onderwijs-Arbeidsmarkt' (dossiernummer 405-17-900).

Researchcentrum voor Onderwijs en Arbeidsmarkt
Maastricht University
School of Business and Economics
secretary-roa-sbe@maastrichtuniversity.nl
www.roa.nl

Vormgeving
ROA secretariaat, Maastricht

juli 2018